

PARIISIN TYTÄR

KRISTIN HARMEL

TAMMI

Kristin Harmel:

Unohdettujen nimien kirja (2020, suom. 2023)

Katoavien tähtien metsä (2021, suom. 2024)

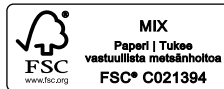
Pariisin tytär (2023, suom. 2026)

KRISTIN HARMEL

PARIISIN
TYTÄR

TAMMI
HELSINKI

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos: *The Paris Daughter* ilmestyi Yhdysvalloissa 2023.

Copyright © 2023 by Kristin Harmel Lietz

Published in agreement with the author, c/o BAROR INTERNATIONAL, INC.,

Armonk, New York, U.S.A.

Suomenkielinen laitos © Tammi ja Aila Herronen 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-7751-6

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Äidilleni Carolille ja pojalleni Noahille, joilta olen saanut oppia äidin ja lapsen välisen suhteen ainutlaatuisuudesta ja loputtomasta ilosta – se on maailman monimutkaisinta mutta samalla yksinkertaisinta rakkautta.

1. OSA

Äitiys: kaiken rakkauden alku ja loppu.

– ROBERT BROWNING

1. LUKU

Syyskuu 1939

Kesä viipyili vielä, mutta ilmassa oli sinä aamuna kirpeyttä ja syksy kolkutteli jo ovella, kun Elise LeClair kiiruhti kohti Pariisin länsilaitaa. Yleensä hän piti kesästä ja halusi sen jatkuvan ikuisesti, mutta tämä vuosi oli poikkeus, sillä vauva syntyi jo neljän kuukauden kuluttua ja kaikki muuttuisi. Niin kai siinä väistämättä kävisi. Elise kietoi kädet vatsan ympärille, kun hän pujahti Bois de Boulogne -puiston varjoisaan syliin.

Pään päällä tammet, setrit ja kastanjapuut muodostivat katoksen, joka piilotti auringon verkalleen, kun Elise seurasi ensin yhtä kiemurtelevaa polkua ja sitten toista puiston uumeniin. Sama taivas kaartui koko Pariisin ylle, mutta täällä, tuon taivaan alla Elise oli yksinkertaisesti oma itsensä eikä nainen, jota määrittivät asuinalue, asema ja aviomies.

Mennessään Olivierin kanssa naimisiin neljä vuotta sitten Elise ei ollut tajunnut, että mitä pidempään hän seisoi miehensä rinnalla, sitä näkymättömämmäksi hän itse muuttuisi. He olivat tavanneet New Yorkissa alkuvuodesta 1935, ja Elise oli lumoutunut miehen ainutlaatuisesta lahjakkuudesta: Olivier pystyi siveltimeillä siihen, mistä useimmat taiteilijat vain haaveilivat. Elise oli ollut kaksikymmentäkolme, Olivier kaksikymmentäyhdeksän ja kaikkien aikakauslehtien kannessa. *Arts Digestin* mukaan hän oli ”seuraava suuri nimi Euroopasta”, *Collierissa* häntä kuvattiin sanoilla ”Picasson siveltimevedot ja Clark Gablen ulkonäkö” ja *New York Timesissa* hänet julistettiin ”uuden ajan Monet’ksi”, mikä

ei ihan vastannut totuutta, koska hänen tyyhinsä ei muistuttanut ranskalaismestarin tyyliä, mutta asian ydin tuli silti selväksi. Olivier oli taidemaailman juhlittu sankari, ja kun hän loi katseensa Eliseen, Elise ei voinut kääntää päätään pois.

Elisekin oli taiteilija, tai pikemminkin halusi olla. Hän nautti piirtämisestä ja maalaamisesta, mutta hänen varsinainen lajinsa oli kuvanveisto. Kun Elise oli yhdeksäntoista, hänen vanhempansa kuolivat ja jättivät hänet tuuliajolle, ja Olivier oli toiminut lautturina erilaiseen elämään. Juuri Olivier oli tutustuttanut hänet puuhun vaihtoehtona savelle. Mies oli osunut oikeaan sanoessaan, että talta ja nuija voisivat auttaa Eliseä työstämään suruaan. Kun Olivier sitten kosi kaksi kuukautta myöhemmin, Elise oli ollut kiittollisen epäuskoinen: halusiko Olivier LeClair naida *hänet*?

Vasta vuosien varrella Elise oli ymmärtänyt, että avioliiton oli tarkoitus olla kumppanuutta eikä palvontaa, ja Olivier tipahti jalus-talta, kun hän vähitellen oppi tuntemaan tämän yksityisen puolen – miehen, joka kuorsasi unissaan, joi liikaa viskiä ja viilsi kankaat raivoissaan rikki, kun maalaus ei vastannut mielikuvaa. Elise alkoi kuitenkin ajan myötä rakastaa miehensä pimeää puolta siinä missä valoakin, jota Olivier toisinaan loisti jättäen kiertoradallaan kaiken muun varjoonsa.

Ongelmana oli, että Olivier ei tuntunut kaipaavan kumppania. Elise oli kuvitellut miehen näkevän hänessä hiomatonta lahjakkuutta, taiteellisen silmän. Näin jälkikäteen vaikutti kuitenkin siltä, että Olivier oli pikemminkin halunnut itselleen pätevän apulaisen. Niinpä tunnelma kodissa kiristyi, Olivier arvosteli Elisen veistoksia aina vain useammin halveksuvaan sävyyn. Vielä nytkin, kun vatsassa kasvava vauva sai muodot pullistumaan, Elisestä tuntui, että heidän avioliittonsa oli kuristava korsetti eikä hän saanut happea suuressa kuudennen kerroksen asunnossa Pariisin varakkaassa 16. kaupunginosassa.

Siksi Elise oli tullut jälleen kerran tähän isoon puistoon, joka levittäytyi Pariisin läntisiin lähiöihin. Täällä kukaan ei tiennyt, että hän oli Olivier LeClairin vaimo, ja korsetin nyörit löystyivät hiljal-

leen. Elisan sormia alkoi syyhyttää päästä veistämään. Tunne hiipui vasta, kun hän palasi kotiin ja luovuus vetäytyi taas taka-alalle.

Mutta vauva. Se muuttaisi kaiken. Raskaus ei ollut suunniteltu, mutta Olivier oli ottanut uutisen vastaan yllättävän kiihkeästi. ”Voi Elise, pojasta tulee täydellinen”, hän oli sanonut silmät kyynelissä uutisen kuultuaan. ”Sinun ja minun parhaat palat. Hän jatkaa meidän perintöämme.”

Elise istahti raskaasti polun varrella olevalle penkille. Niveliä kolotti tänään tavallista enemmän, vauva oli siirtynyt alas ja painoi lantion luita. Elise otti käsilaukusta luonnoslehtiön ja Conté-väri-liidun, ja kun hän suoristautui, oikeassa kyljessä, juuri kylkiluiden alla, tuntui pistävää kipua, joka lakkasi yhtä äkkiä kuin oli alkanutkin. Elise hengitti syvään ja alkoi piirtää punarintaa, joka rakensi oksalla pesää välittämättä hänestä vähääkään.

Piirroksat näyttivät Elisestä itsestäänkin aina vähän mieli-puolisilta, sillä hän ei yrittänyt varsinaisesti toistaa näkemäänsä. Hän yritti vangita konstikkaita kulmia, kaaria ja liikettä, jotta löytäisi samat muodot myöhemmin puusta. Luonnostellessaan pikaisesti punarinnan oikean siiven hän kuvitteli jo, miten ohuet puulastut putoilisivat sormien alla. Lintu kääntyi ja alkoi asetella risuja eri kulmassa, ja Elise alkoi heti jäljentää sen kaulaa ja äkkinäisiä nykiviä liikkeitä, kun punarinta vuoroin painoi päänsä ja ojensi kaulaansa.

Päivän kirkastuessa Elisa unohti ajankulun. Hän piirsi linnun nokkaa, sen uteliaita silmiä. Kun lintu lopulta lensi tiehensä kuten arvata saattaa, Elise etsi katseellaan toisen punarinnan, käänsi lehtiöstä uuden sivun ja alkoi jälleen hahmotella siipien aistikasta kaarta, täsmällistä tapaa taittua vasten jäntevää ruumiista. Kun tämäkin lintu lehahti pois kerran Eliseä vilkaistuaan, Elise katsoi lehtiötä odottavasti. Työstettävää materiaalia oli varmasti jo riittävästi.

Paperi oli tarkkojen lintupiirrosten sijaan täynnä vihaisten viivojen ja kaarien sekamelskaa. Elise tuijotti sivua ihmeissään hetken ennen kuin repäisi sen irti. Häneltä pääsi turhautunut huudahdus, kun hän rutisti paperin palloksi. Hän kumartui ja nojasi pään nyrkeihinsä. Miksi kaikki meni nykyään pieleen?

Elise nousi nopeasti, syke pilvissä. Näin ei voinut jatkaa: pitkät kävelyt ilman päämäärää, kotiinpaluu ajatukset yhä solmussa, kädet yhä toimeettomina. Hän astui eteenpäin, ja samassa kipu keskivartalossa palasi, tällä kerralla äskeistä hälyttävämpänä, niin pistävänä että hän haukkoi henkeä ja horjahti taipuessaan kaksin kerroin. Hän yritti ottaa penkistä tukea, mutta käsi osui harhaan ja haroi hyödyttömästi ilmaa, kun hän putosi polvilleen.

”Madame?” Jostain läheltä kuului ääni, naisen ääni, mutta Elisen korvissa soi niin, että hän hädin tuskin erotti sanoja.

”Vauva”, Elise onnistui sopertamaan, ja sitten hänen vieressään seisoi nainen, joka auttoi hänet ylös käsipuolesta, ja maailma lakkasi keinumasta.

”Madame?” nainen kysyi huolestuneena. ”Onko kaikki kunnossa?”

Elise räpytteli silmiään ja yritti hymyillä kohteliaasti, vaikka häntä nolotti. ”On, kiitos kysymästä”, hän vastasi. ”Minua vain huimasi vähän.”

Elise katsoi vasta silloin tarkemmin naista, joka kannatteli häntä yhä käsivarresta. He olivat suunnilleen samanikäiset, ja naisen kasvot olivat huolirypyistä huolimatta kauniit. Piirteet olivat terävät ja kapeat, jollaisia Olivier mielellään maalasi, suu pieni ja huulissa amorinkaari, silmät lyijynharmaat kuin Seine ennen myrskyä.

”Maman?” Ääni kuului naisen takaa, ja Elise näki noin nelivuotiaan pojan, jolla oli kastanjanruskeat kiharat ja yllään siniset sortsit ja vasta silitetty puuvillapaita. Poika piti kiinni vaunuista, joissa istui häntä pienempi poika, jolla oli samanlaiset vaatteet ja kutrit.

”Oijoi”, Elise sanoi ja nauroi. Hän irrottautui naisen otteesta, vaikka olo olikin yhä hutera. ”Lapset pelästyivät. Olen pahoillani.”

”Ei se mitään”, nainen sanoi ja väläytti Eliselle hymyn ennen kuin kääntyi katsomaan poikia. ”Ei mitään hätää, kullannuput.”

”Kuka tuo nainen on?” vanhempi pojista kysyi ja katsoi Elisää huolestuneena.

”Minä olen madame LeClair”, Elise ilmoitti ja hymyili rauhoittavasti. Sitten hän vilkasi pojan äitiä ja lisäsi: ”Elise LeClair. Ja kaikki on hyvin, ihan totta.”

”Juliette Foulon”, nainen esittäytyi, muttei näyttänyt vakuuttuneelta. ”Lähdetäänkö, madame LeClair?”

”Minne?”

”Lääkäriin tietenkin.”

”Ai.” Olivier huolestui, jos Elise ei palaisi pian. Hän oli ollut poissa jo pidempään kuin oli tarkoitus. ”Sepä ystävällistä, mutta ei kiitos. Minun täytyy lähteä kotiin.”

Madame Foulon astui taaksepäin, ja Elise huomasi vasta silloin vatsakummun, vähän isomman kuin hänellä itsellään. Rouvakin oli raskaana. ”Tilataan taksi, kun olemme soittaneet lääkärille”, madame Foulon totesi. ”Minä vain...” Naisen silmät välähtivät. ”En voisi elää itseni kanssa, jos teille tapahtuisi jotain. Milloin laskettu aika on?”

Elise epäröi. ”Tammikuussa lääkärin mukaan. Entä teillä?”

Madame Foulonin silmät alkoivat loistaa. ”Niin minullakin! Tällä kerralla taitaa tulla tyttö, minä tunnen sen. Kuka tietää, ehkäpä meidän lapsistamme tulee ystävät. Tulkaa, kauppani on ihan puiston vieressä. Voitte nojata vaunuihin, jos tarvitsette tukea.” Hän paimensi Eliseä jo pois päin penkistä, ja Elise huomasi yllätyksekseen, että se tuntui helpottavalta.

”Olkoon, jos olette ihan varma”, Elise sanoi. ”En halua olla vaiaksi.”

”Ette suinkaan. Tulkaa minun mielikseni. Mennään, pojat”, madame Foulon kehotti lapsia. Isoveli hölkkäsi äidin perässä, pikkuveli kurkki Eliseä vaunuista kaula pitkällä ja katse tuntui kuin uhmaavan Eliseä väittämään vastaan. ”Madame LeClair tulee meille.”

2. LUKU

Juliette huomasi jonkin olevan pielessä jo ennen kuin nainen tuupertui. Nopeasti toisiaan seuranneet raskaudet olivat tehneet hänestä asiantuntijan. Nyt nelivuotias Claude oli syntynyt ensin ja pian perässä tuli Antoinette, joka kuoli vain kolmetoista päivää myöhemmin ja lepäsi nyt kylmän mullan alla hautausmaalla puistosta etelään. Kaksivuotias Alphonse oli seuraava, surusta syntynyt yllätys. Nyt Juliette oli jälleen raskaana ja varma, että vauva oli tyttö. Hän pelkäsi taas menettävänsä vauvan. Hän ei kestäisi moista tuskaa enää ja rukoili joka ilta, että sydämessä tyhjyyttään ammottava aukko täytyisi jonakin päivänä.

Tuo toinen nainen – Elise LeClair – muistutti Julietten mielestä hermostunutta varsaa: liikkeet olivat nykiviä, lihakset jännittyneet kuin valmiina juoksuun. Juliettella oli kuitenkin paljon kokemusta Clauden ja Alphonseen suostuttelusta, joten ei tuottanut vaikeuksia paimentaa nainen pirteästi puiston eteläpäätyyn johtavalle polulle ja pitää yllä huoletonna rupattelua.

Madame LeClair oli varmaan pitänyt sitä pelkkänä puheena, mutta Juliette oli tarkoittanut täyttä totta sanoessaan, ettei voisi elää itsensä kanssa, jos jotakin tapahtuisi. Eksyneet lapset, loukkaantuneet linnut, kulkukissat ja ylipäänsä kaikki avuntarvitsijat olivat olleet lähellä hänen sydäntään jo ennen omien lasten saamista. Se oli yksi piirre, jota hänen miehensä Paul sanoi hänessä rakastavansa. He olivat tavanneet viisi vuotta sitten tässä samaisessa rönsyilevässä puistossa, Bois de Boulognessa, kun Juliette oli viet-

tänyt kesän iäkkäällä *grand-tante* Mariella eli äitinsä tädillä, joka asui 16. kaupunginosassa vähän puistosta itään. Juliette oli kävellyt pitkin puiden reunustamaa polkua, kun vastaan tuli pikkuruinen loukkaantunut varpunen. Juliette nappasi sen käteensä silmät kyynelissä ja haki katseellaan apua. Silmiin osui pitkä leveäharteinen mies, joka tuli kohti. Miehen maantienruskeissa hiuksissa oli häivähdys harmaata.

”Anteeksi”, Juliette sanoi parhaalla ranskallaan. Hänen muutama vuosi aiemmin menehtynyt äitinsä oli vaatinut häntä opettelemaan esivanhempiansa kielen, vaikka suku olikin asunut Yhdysvalloissa jo kahden sukupolven ajan. ”Osaatteko sanoa, kuka osaisi auttaa tätä lintua?”

Mies pysähtyi tuijottamaan. Sitten kasvoille levisi ystävällinen hymy. ”*Américaine?*”

Julietten ranskan kielen taito ei ilmeisesti ollutkaan niin virheetön kuin hän toivoi. ”*Oui, monsieur.* Olen vain käymässä täällä, mutta tämä lintuparka...”

”Tulkaa”, mies sanoi hitaalla, harkitulla englannilla. ”Saatan teidät ja teidän lintunne tohtori Babinin luo.”

Kävi ilmi, että tohtori Babin ei ollut eläinlääkäri vaan yleislääkäri ja vakioasiakas pienessä kirjakaupassa, jonka komea mies – joka esittäytyi Paul Fouloniksi – oli perinyt edellisenä vuonna vanhempiansa kuoltua. Juliette kertoi, että hänenkin vanhempansa olivat kuolleet, ja mies hymyili lempeästi, esitti surunvalittelunsa englanniksi ja osoitti sitten heitä kahta vuoron perään. ”*Deux orphelins.*” Kaksi orpoa. Ranskaksi se ei kuulostanut yhtä säälittävältä.

Kun isotäti Marie kuoli keuhkokuumeeseen kaksi kuukautta myöhemmin, Juliettea viisitoista vuotta vanhempi Paul oli jo kosinut, ja vuoden 1934 loppupuolella he olivat naimisissa ja Juliette oli muuttanut kirjakaupan liikkeeksi, jossa myytiin sekä ranskankielisiä että englanninkielisiä klassikoita niin Boulogne-Billancourtin paikallisille asukkaille kuin Länsi-Pariisin kukoistavalle maahanmuuttajayhteisölle.

Myöhemmin tohtori Babin oli auttanut perheen kahden pojan synnytyksessä, Clauden vuonna 1935 ja Alphonsen vuonna 1937. Poikien välissä tapahtui murhenäytelmä, kun Antoinette yksinker-

taisesti lakkasi hengittämästä nukkuessaan. Juliette ei voinut antaa sitä itselleen anteeksi, vaikka tohtori vakuuttikin, ettei se ollut hänen vikansa. ”Niin vain käy toisinaan, madame”, tohtori oli sanonut, mutta Juliette tiesi sen olevan vale. Juliette oli Antoinetten äiti, mutta oli epäonnistunut pitämään lapsen elossa.

Niinpä hän ei kestänyt ajatusta siitä, että jättäisi tuon raskaana olevan naisen yksin, kun vauva saattoi olla vaarassa. Mitä jos jokin meniisi pieleen? Ehkä Jumala koetteli häntä. Tällä kerralla hän ei epäonnistuisi.

”Eteenpäin”, Juliette sanoi ja hidasti vähän tahtia, jotta madame LeClair, joka oli pysähtynyt haukkomaan henkeä ja pitelemään vatsaansa, pysyisi perässä. ”Matkaa ei ole enää pitkälti, ja lähetän mieheni heti hakemaan tohtoria. Vauhtia, Claude!”

Claudella oli äitinsä suuret harmaat silmät, ja nyt ne pyöristyivät huolesta. ”Selviääkö täti?” hän kysyi kovaa kuiskaten.

”Totta kai”, Juliette vakuutti pirteään sävyyn ja vilkaisi Eliseä olan yli. ”Kauppa on ihan lähellä.”

”Millainen kauppa se on?” madame LeClair kysyi ja otti vaunuista tukea yrittäessään pysytellä perässä.

”Kirjakauppa!” Juliette vastasi tarkoituksellisen reippaaseen sävyyn, sillä hänestä hilpeä jutustelu sai murheet unohtumaan. Niin hän teki aina, kun toinen pojista tuli kotiin jalka naarmuilla tai mustelmilla. Hän yksinkertaisesti teeskenteli, kunnes kaikki oli taas hyvin. ”Se kuului mieheni vanhemmille, ja me olemme tehneet kovasti töitä sen eteen. Lisäsimme jopa lastenosaston, koska lasten pitää oppia pitämään sanoista, eikö niin? Jos antaa ihmiselle kirjan, antaa kokonaisen maailman. Ja lapset jos ketkä ansaitsevat koko maailman.”

Madame LeClair jäi tuijottamaan, ja Juliette mietti, oliko hänen tavoittelemansa hilpeä jutustelu kuulostanut mielipuolen hourailulta.

”Olen pahoillani”, Juliette sanoi. ”Minulla on tapana jaaritella.”

”Ei suinkaan. Minä vain... Kuvittelenko minä vain, vai puhutteko te amerikkalaisittain korostaen?”

Juliette voihkaisi. ”Kuuleeko sen noin selvästi?”

”En minä sitä.” Madame LeClair hymyili ja vaihtoi kielen englanttiin. ”Minäkin olen nimittäin amerikkalainen.”

”Melkoinen sattuma!” Tai ehkei niinkään, kun tarkemmin ajatteli. Juliette oli lukenut sanomalehdestä, että Pariisissa ja sen lähistöllä asui lähes kolmekymmentätuhatta amerikkalaista. Juuri siksi oli tuntunut niin tärkeältä ottaa kaupan valikoimaan englanninkielisiä kirjoja. Pariisin länsilaidalla asuville amerikkalaisille ja briteille oli kätevämpää tulla Julietten kauppaan kuin tarpoa yli tunnin matka kuuluisaan Shakespeare and Companyyn rue de l’Odéonille, lähelle Jardin du Luxembourg -puistoa.

He tulivat ulos puistosta Stade Roland-Garrosin luona ja kiirehtivät pitkin avenue Jean-Baptiste-Clémentiä. ”Melkein perillä!” Juliette ilmoitti iloisesti ja hoputti Claudea. ”La Librairie des Rêves, täältä tullaan!”

”Mitä se tarkoittaa?” madame LeClair kysyi ja puuskutti.

”Unelmien kirjakauppaa. Se oli minun ideani. Me nimesimme kaupan uudelleen, kun olimme menneet naimisiin ja elimme sellaista elämää kuin olimme aina kuvitelleet. Minusta kirjat ovat aina olleet yksinkertaisesti unelmia paperilla. Ne vievät meidät sinne, minne meidän on tarkoitus mennä.”

He kääntyivät vasemmalle kapealle rue Goblet’lle, ja kirjakauppa häämötti edessä vasemmalla. Juliette huokaisi helpotuksesta. ”Perillä ollaan!” Hän työnsi vaunut sisään ja piti ovea auki ensin Claudelle ja sitten madame LeClairille, joka astui varovasti kynnyksen yli. Madame LeClair pysähtyi katselemaan ympärilleen, ja Juliette mietti, mitä hän mahtoi nähdä. Kauppa oli varsinainen sokelo, mutta Juliettelle jokainen hylly oli tärkeä: niissä oli niin uusia kuin käytettyjä kirjoja, sillä kirjan iällä ei ollut väliä. Väliä oli vain sillä, että jokainen lukija saattoi tuntea niiden tarinat omakseen. Joku olisi silti voinut kuvailla kauppa sekavaksi tai sekasortoiseksi. Toivottavasti madame LeClair ei ollut niitä ihmisiä.

”Aivan ihana”, Elise kuiskasi silmäillessään kauppa, ja Julietten hartiat lysähtivät helpotuksesta.

”Kiitos. No niin, istukaa alas. Lähetän mieheni hakemaan tohtori Babinia. Claude tuo sillä välin teille vettä.” Isompi pojista kipitti heti takaovelle, joka johti kaupan takana olevaan perheen asuntoon.

Pian Paul astui samasta ovesta kauppaan ja vilkaisi ensin madame LeClairia ja sitten Juliettea.

”Rakas, mitä täällä tapahtuu?” Paul kysyi. Hän tuli lähemmäs ja suuteli vaimoan sekunnin pidempään kuin velvollisuus vaati. Julietesta oli ihanaa, että Paul tervehti häntä aina yhtä helpottuneena ja onnellisena, vaikka hän olisi ollut poissa vain tunnin tai pari. Heidän rakkautensa syveni päivä päivältä. Juliette tunsi sen Paulin katseen kiihkyydessä, tavassa koskettaa, tavassa suudella.

”Tässä on uusi ystäväni madame LeClair”, Juliette totesi pirteästi ja nyökkäsi kohti toista naista, joka näytti nololta. ”Haluaisin, että käyt hakemassa tohtori Babinin, kulta. Madame LeClair on kaiketi ihan kunnossa, mutta hänellä on vähän huono olo ja on hyvä olla varovainen.”

”Ilman muuta. Hauska tutustua, madame LeClair. Palaan tuossa tuokiossa.” Paul vilkaisi huolestuneena Juliettea, joka nyökkäsi kannustavasti. Paul kiirehti kaupan ovesta ulos juuri, kun Claude astui sisään asuntoon johtavasta ovesta kädessään piripintaan täytetty vesilasi. Hän ojensi sen varovasti Eliselle. Mekolle roiskui pari pisaraa, mutta se ei tuntunut Eliseä haittaavan.

”*Merci beaucoup*”, Elise sanoi ja hymyili ystävällisesti pojalle, mutta pian vartaloa vavisutti uusi tuskan aalto. Elise laski vesilasin pöydälle, puri hammasta ja käänsi päänsä pois.

Juliette nosti entistä huolestuneempana Alphonsen vaunuista, pörötti pojan kutreja ja pyysi Claudea viemään veljensä lastenosastolle leikkimään. Claude tarttui Alphonsen käteen ja veti epävarmasti tepsuttelevaa taaperoa perässään. ”Onko tämä ensimmäinen lapsi?” Juliette kysyi.

Toinen hymyili epävarmasti. ”On. Poika on varmasti kunnossa. Taisin vain vähän hengästyä.”

Juliette nyökkäsi, vaikka kumpikin nainen tiesi, ettei puistonpenkillä istumisesta hengästynyt. ”Luulette siis, että lapsi on poika?”

”Minun mieheni on aivan varma asiasta.”

”Mitä itse arvelette?”

”Minä... en ole vielä varma.” Elise empi. ”Pelkään, että mieheni pettyisi tyttäreen.”

”Höpsis.” Juliette tarttui madame LeClairin kylmään, vapisevaan käteen. ”Isät rakastuvat pikkutyttöihinsä ensi silmäyksellä.” Hänen täytyi räpytellä kyyneliä silmistään, kun hän muisteli, miltä Paul oli näyttänyt nähdessään pienen ja hiljaisen Antoinetten ensimmäisen kerran. Esikoinen Claude oli tullut maailmaan kiljuvana, Antoinette kuin säikähtänyt perhonen, joka ei ollut vielä valmis kuoriutumaan.

Madame LeClair katseli hetken ympärilleen. Sitten uusi tuskan aalto valtasi hänet. Hän kalpeni ja piteli jälleen vatsaansa.

”Ne taitavat pahentua?” Juliette sanoi niin tyynesti kuin pystyi. Hän vilkaisi näyteikkunaan päin ja rukoili mielessään, että Paul palaisi pian lääkärin kanssa.

”Kyllä minä pärjään”, Elise kähisi ja suoristi selkensä.

”Niin tietysti. Mutta teistä tulee pian äiti ja saatte huomata, että äidit tarvitsevat kaiken mahdollisen avun.” Juliette tarttui madame LeClairin käteen. ”Äitiys on tietenkin kaiken vaivan arvoista, mutta saattaa silti olla haastavaa”, hän lisäsi ja vilkaisi lastenosastoa, missä Claude ja Alphonse leikkivät hiljaa, päät salaliittolaismaisesti yhdessä. Sanoista tuli syyllinen olo, sillä hänen lapsensa olivat suuri siunaus ja äitiyden myötä hän oli löytänyt oman paikkansa maailmassa mutta myös kadottanut osan itsestään.

”Ai haastavampaa kuin vaimona oleminen?” Madame LeClair hymyili vaisusti, ja Juliette nielaisi palan kurkusta. Hän ei osannut kuvitellakaan, että voisi olla haastavaa olla vaimo, mutta ymmärsi kyllä, ettei kaikkien avioliitto ollut samanlainen kuin hänen ja Paulin. Sellaisen rakkauden saattoi löytää vain kerran elämässä.

”Minusta rakkaus on aina haastavaa, sillä silloin pitää luopua osasta itseään, jotta saa tilalle jotain paljon enemmän”, Juliette vastasi viimein. ”Minusta luopuminen on viime kädessä sen arvoista, kunhan annamme osan itsestämme ihmiselle, joka vastaa rakkauteen yhtä tulisesti.” Sanat oli tarkoitettu lohdutukseksi, mutta ne näyttivät vaivaavan madame LeClairia, joka käänsi nopeasti päänsä pois.

3. LUKU

Missä hän oikein oli? Tämä kirjakauppa, La Librairie des Rêves, oli kuin suoraan unesta, joten nimi tuntui kovin osuvalta. Hyllyt kohosivat korkeuksiin kaoottisen kauniina, ja Elise oli huomannut heti ovelta pari lempikirjaansa, kuten *La condition humaine*, jonka kirjoittajalle André Malraux'lle Olivier oli kerran esitellyt hänet. Miehet tunsivat toisensa aiemmin toimineesta vasemmistolaisesta kansanrintamasta Front Populairesta. Se kirja olikin niitä harvoja asioita, joista Elise ja Olivier olivat samaa mieltä.

Elise luki ennen kaiken aikaa ja nautti siitä, sillä tarinat veivät hänet kauas pois. Milloin hän oli lopettanut? Se oli tapahtunut vähän häiden jälkeen, sillä Olivier halusi heidän lukevan samoja kirjoja, jotta he voisivat keskustella niistä Olivierin ystävien ja näiden vaimojen kanssa pitkillä illallisilla, joilla viini virtasi. Eikä Elisellä ollut mitään sitä vastaan, hän halusi kovasti olla osa Olivierin maailmaa ja toivoi miehensä katsovan häntä samoin kuin monsieur Foulon katsoi vaimoaan. Elise ei vain ollut kovin kiinnostunut Olivierin antamista kirjoista, joiden kirjoittajat olivat sosialisteja, kuten Marx ja Cabet. Kirjat tuntuivat työltä, joka oli tuomittu epäonnistumaan, eikä vähiten siksi, että Elise ei ollut samaa mieltä kirjailijoiden kanssa.

Olivier selitti mielellään juhlissa ihmisille, että todellinen taide syntyi elämän vastoinkäymisestä, mutta kun Elise katseli tätä täydellisen epätäydellistä kauppaa, joka pursusi tarinoita, kahta veljestä,

jotka leikkivät hiljaa hyllyjen välissä, ja Juliettea, vierasta naista, joka halusi välttämättä pitää hänestä huolta, hän mietti jälleen kerran, että ehkä elämän ei tarvinnut olla vaikeaa ollakseen kaunista.

Ajatuksen keskeytti uusi kipuaalto, ja kirjakauppa keinui silmissä, kun Elise puristi vatsaansa. Väliä oli vain tällä vauvalla, joka saattoi olla saapumassa maailman aivan liian pian.

Kun Elisen näkökyky palautui, monsieur Foulon kiirehti etuovesta sisään perässään kaljuuntuva ja silmälasipäinen keskiikäinen mies. Mies oli selvästi hälytetty paikalle kesken lounaan, sillä suupielessä roikkui silmiinpistävän suuri muru ja kauluksen alla oli yhä lautasliina.

”Madame LeClair, tässä on tohtori Babin.” Monsieur Foulon hengitti raskaasti esitellessään tohtorin.

”*Bonjour, docteur.*” Mitä jos kyseessä oli väärä hälytys, ja Elise oli aivan turhaan keskeyttänyt Julietten päivän puistossa ja tämän miesparan lounaan? ”Kiitos, kun tulitte, mutta olen varmasti ihan kunnossa.”

”Mukava kuulla.” Tohtorin katse oli ystävällinen, kun hän kumartui Elisen puoleen. ”Ehkä kuitenkin sallitte, että teen oman arvioni. Muutenhan kaikki ne vuodet lääketieteellisessä menevät hukkaan. Mennäänpä tutkimaan tilannetta.”

Elise salli Julietten miehen auttaa itsensä pystyyn ja nojasi Pauliin, kun tämä talutti hänet takaovesta asuntoon. Alakerrassa oli keittiö ja pieni olohuone ja ylös johtavat portaat. ”Muut huoneet ovat yläkerrassa”, Paul jutteli ohjatessaan Elisen ensin kirjapinon taitse ja sitten ohi pehmopupun, jolta oli irronnut toinen korva. ”Pojat kuitenkin tuovat lelunsa tänne alakertaan, kuten kuvasta näkyy. Pahoittelen tätä sotkua.”

”Ei täällä ole sotkuista”, Elise sanoi. ”Täällä on kaunista.”

Monsieur Foulon hymyili ja auttoi Elisen pienelle sohvalle. ”En ehkä itse käyttäisi tuota sanaa, mutta ajatus on ystävällinen.” Sitten hän peruutti ulos ja osoitti perässä tullutta tohtoria. ”Sanokaa, jos tarvitsette jotain, Docteur Babin.”

”Ilman muuta.”

”NÄIDEN TÄHTIEN ALLA KOHTALO OHJAA SINUT KOTIIN.”

Kaksi äitiä. Yksi mahdoton päätös. Syvästi koskettava historiallinen romaani ystävydestä sodan varjossa, menetetyistä mahdollisuuksista ja siitä ainoasta rakkaudesta, jolle ei ole mitään mitta.

”Toisen maailmansodan kuvaajana
Kristin Harmel on lyömätön.”

HEATHER MORRIS

”Mestarillista tarinankerrontaa.”

SANTA MONTEFIORE

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-7751-6